

*Opgave wegens verkoop van domeinen, domaniale tienden enz., in 1865.
Regeling van de pensioenen der Protestantsche predikanten en predikantsweduwen.*

(Verslag der Commissie tot onderzoek; Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

[106. 1.]

VERSLAG DER COMMISSIE belast met het onderzoek naar de opgave wegens verkoop van domeinen, domaniale tienden enz., in 1865; uitgebragt in de zitting van den 7den Mei 1866.

Bij eenen brief van den 5den Maart 1866 werden door den Minister van Financien, ter voldoening aan art. 4 der wet van den 29 Augustus 1848 (*Staatsblad* n°. 39), en aan art. 3 der wet van den 22 December 1850 (*Staatsblad* n°. 99), de gewone jaarlijksche opgaven over het jaar 1865 ingezonden omtrent den verkoop en de ruiling van domeinen, de dadingen over domaniale zaken en omtrent den afkoop van domaniale tienden, grondrenten, eeuwigdurende erfpachten en jagtregten. Deze opgaven zijn in zes staten vervat, die door de Commissie tot onderzoek bevonden zijn de volgende slotsom op te leveren:

a. *Verkochte domeinen.* Gedurende het jaar 1865 zijn in het openbaar verkocht 397 bunders 31 roeden 67 ellen gronds, die gezamenlijk f 706 792,25⁵ hebben opgebracht. Daaronder zijn begrepen 29 bunders 38 roeden 75 ellen in Gelderland, behoorende tot de goederen van vicarien onder beheer van den Staat, die regt hebbende was op het derde deel van de inkomsten. De overige verkochte domeinen bestonden uit een boeren erf en drie arbeiderswoningen met landerijen in Noordholland, uit in het jaar 1864 bedijkte gronden in Zeeland, uit de gebouwen, vroeger behoord hebbende bij de kerk der Doopsgezinde gemeente te Maastricht, en eindelijk uit onopeisbare kapitalen, afkomstig uit den vacanten boedel der voormelde gemeente. te zamen groot f 1550 Luiksch, doende in Nederlandsch geld f 883,07. Onder 'shands zijn 85 meestal kleine perceelen, te zamen 41 bunders 35 roeden 41 ellen, verkocht voor f 7995,67⁵. Daaronder behoort een perceel in de gemeente Hellevoetsluis, verkocht voor f 1000,12, tot den onderhandschen verkoop waarvan bij de wet van 24 Mei 1865 (*Staatsblad* n°. 34) magtiging is verleend. Eindelijk zijn 78 roeden 16 ellen gronds, die voor de Staatsspoorwegen te veel onteigend waren, verkocht voor f 2081,25⁵. De geheele opbrengst der verkochte domeinen heeft derhalve bedragen f 716 869,18⁵.

b. *Dadingen over domaniale zaken.* Er zijn twee dadingen tot stand gekomen. De eene betreft de door den Staat beweerde regten op novale tienden op gronden, gelegen in de gemeenten Bergen op Zoom en Halsteren; welke dading is bekrachtigd bij de wet van 24 Mei 1865 (*Staatsblad* n°. 35). Daarbij heeft de Staat afstand van zijne regten gedaan voor eene som van f 4310,50, behalve de proceskosten. Bij de andere heeft de Staat den eigendom verkregen van een zonder onteigening ten dienste van den aanleg van het kanaal van Apeldoorn naar Dieren ingenomen gedeelte van een perceel onder de gemeente Dieren, en daarentegen aan de stichting Bethesda in eigendom afgestaan eene oppervlakte van 7 roeden 88 ellen, die, hoewel onteigend, niet door den Staat is gebruikt. Deze dading is goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 28 April 1865, n°. 45.

c. *Ruiling van domeinen.* Slechts twee posten komen op deze opgave voor. Zij betreffen gezamenlijk 6 roeden 11 ellen gronds, in Zuidholland en Drenthe gelegen. Bij eerstgemelde is voor de oppervlakte van 39 vierk. el, die partij meer dan de Staat heeft verkregen, aan het Rijk f 39 betaald.

d. *Afkoop van domaniale tienden.* Er hebben 207 afkopen plaats gehad van tienden voor 966 bunders 97 roeden 56 ellen, alle gelegen in Noordbrabant; de deswege verkregen som bedraagt f 53 606,74, en derhalve gemiddeld per bunder f 55,43.

e. *Afkoop van domaniale grondrenten en eeuwigdurende erfpachten.* Het aantal der afgekochte renten of praestatiën in natura heeft beloopt 681. Behalve een canon van f 425 en een van f 250, waren zij van gering bedrag. Zij waren voornamelijk in gemeenten van Noordbrabant, Zuidholland en Gelderland gelegen. De gezamenlijke opbrengst is geweest f 29 458,30⁵.

f. *Afkoop van domaniale jagtregten.* Deze afkopen betreffen 195 bunders 74 roeden 45 ellen gronds, in Noordbrabant en Zeeland. De afkoopsom heeft bedragen f 404,01.

Het blijkt alzoo dat over het jaar 1865 eene gezamenlijke som van f 804 687,74 wegens verkoop van domeinen enz., in het domeinfonds heeft kunnen worden gestort.

De medegedeelde opgaven hebben geen stof tot aanmerkingen opgeleverd.

De Commissie heeft de eer voor te stellen om de overgelegde stukken voor kennisgeving aan te nemen.

Aldus vastgesteld den 30sten April 1866.

VAN ASCH VAN WIJCK.
VAN HEIDEN REINESTEIN.
VAN DELDEN.
DE LAAT DE KANTER.
KERSTENS

[58. 7.]

VOORLOOPIG VERSLAG der Commissie van Rapporteurs voor het Ontwerp van Wet tot regeling van de pensioenen der protestantsche predikanten en predikantsweduwen.

§ 1. Bij de overweging van het wets-ontwerp tot regeling van de pensioenen der Protestantsche predikanten en predikantsweduwen maakten zeer vele leden ernstig bezwaar, om op dit oogenblik tot eene regeling, als daarin wordt voorgedragen, mede te werken. De wenschelijkheid om vaste voorschriften voor de uitkeering dezer pensioenen in het leven te roepen bij eene wet, waarin de verpligting van den Staat en de aanspraken der regt-hebbenden duidelijk worden omschreven, werd niet betwist. Maar daardoor wordt slechts een gedeelte der betrekkingen tusschen den Staat en de kerkgenootschappen geregeld. Art. 168 der Grondwet verzekert aan de onderscheidene godsdienstige gezindheden de tractementen, pensioenen en andere inkomsten, die thans door haar of door hare leeraars worden genoten. En het bepaalt verder in alin. 2, dat aan de leeraars, die tot nog toe uit 'slands kas geen of geen toereikend tractement genoten, een tractement of eene verhooging daarvan kan worden toegelegd. Deze bepalingen geven bij de uitvoering aanleiding tot veel onzekerheid en doen menige vraag rijzen. Welke beteekenis moet er aan de woorden » onderscheidene gezindheden » worden gehecht? Zijn dit alleen de gezindheden, die op het tijdstip, dat door het woord *thans* wordt aangeduid, inkomsten uit de Staatskas genoten, of worden daaronder ook die gerekend, welke zich sedert dien tijd hier te lande hebben gevestigd? De scheuring, die in de Kerk met elken dag toeneemt, vermeerdert het gewigt van deze vraag. Hoe ver strekt zich de bevoegdheid uit, die in alin. 2 is omschreven? Wordt daarbij geheele vrijheid aan het Staatsgezag gelaten om naar goedvinden te handelen, of is de Staat door die bepaling zedelijk verplicht om de tractementen der predikanten steeds op te voeren naar de toenemende behoeften van den tijd? Mag deze meerdere uitkeering uit de schatkist alleen geschonken worden aan de gezindheden, die in de 1ste alin. zijn bedoeld, zoodat deze immer boven de andere bevoorregt blijven, of kan langs dien weg ook aan andere gezindheden worden te gemoet gekomen? Behoeven alleen de tractementen der predikanten verhoogd te worden, of dient het bedrag hunner pensioenen, waarvan alin. 2 niet spreekt, zoo noodig, eveneens te worden opgevoerd? En zal de Staat bevoegd zijn om, tegenover de vermeerdering zijner uitkeering bij klimmende behoeften, het bedrag te verminderen wanneer de behoeften afnemen? Het artikel spreekt van uitkeering, die de gezindheden en die hare predikanten genoten. Daardoor wordt in het midden gelaten, of de titularissen regt hebben op het door hen genoten tractement en pensioen, dan wel of alleen de gezindheden de uitkeering van den Staat kunnen vorderen. Al deze en misschien nog meerdere vragen dienen beantwoord te worden op eene wijze, die elken twijfel omtrent de beteekenis der grondwettige bepalingen doet verdwijnen. Eerst dan is de verhouding tusschen den Staat en de kerkgenootschappen ten volle geregeld. Die regeling ligt op den weg eener Regering, die, gelijk de onlangs afgetreden en de nieuw opgetreden Minister van Justitie, de volledige scheiding wenscht van Staat en Kerk. Om dat doel te bereiken moeten beide partijen in de eerste plaats weten, waaraan zij zich tegenover elkander hebben te houden. Naar de meening van vele leden behoort daartoe eene algemeene wet tot uitvoering van art. 168 der Grondwet te worden in het leven geroepen, die het ontwerp in zijnen geheelen omvang zoude moeten regelen.

Het thans ingediende wets-ontwerp bevat voorschriften omtrent een onderdeel, dat in zoodanige algemeene regeling zoude

Regeling van de pensioenen der Protestantsche predikanten en predikantsweduwen.

(Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

moeten worden begrepen. Maar zij zien alleen op eenige Protestantsche kerkgenootschappen. Deze beperking werd al aanstonds afgekeurd. Niet alleen zijn sommige Protestantsche kerkgenootschappen, die in lateren tijd hier te lande werden opgericht, zoo als dat der Christelijk-Afgescheidenen, uitgesloten; maar ook de andere, niet-Protestantsche kerkgenootschappen, hebben krachtens de Grondwet regt op deze uitkeering uit de schatkist. De regeling daarvan blijft achterwege, en hieruit zoude alligt de dwaling kunnen ontstaan, als of de in dit wets-ontwerp genoemde kerkgenootschappen, door naauwere, althans ongelijksoortige banden aan den Staat zijn verbonden, dan de kerkgenootschappen, die daarin niet worden aangeduid. Is de Regering van plan om later een wets-ontwerp voor te dragen tot regeling van de pensioenen der leeraren bij het Rooms-katholieke en het Israëlitische kerkgenootschap? Of acht zij dit een onderwerp dat voortdurend door Koninklijke besluiten kan geregeld blijven? Zoo ja, waardoor wordt het verschil gewettigd?

Het onderwerp der voorgestelde regeling, de pensioenen, is eveneens slechts een onderdeel der wettelijke voorziening, die tot uitvoering van art. 168 der Grondwet wordt vereischt. Wanneer het op zich zelf wordt behandeld op eene wijze als in het wets-ontwerp wordt voorgestaan, zal de scheiding van Staat en Kerk daardoor niet worden in de hand gewerkt. Want eene meerdere inmenging van het Staatsgezag in kerkelijke zaken zoude daarvan het noodzakelijk gevolg zijn. Wil de predikant aanspraak op pensioen hebben, dan zal de Regering tot zijn beroep op de bestaande geldelijke voordeelen van landswege, magtiging moeten verleenen (art. 1). Dit kan, in het stelsel van dit ontwerp, ook moeilijk anders; maar het gevolg daarvan zal toch zijn, dat het Staatsgezag bij het toestaan of weigeren der vergunning in een onderzoek en in eene beoordeeling zal moeten treden van kerkelijke toestanden. Voor de toekening van het pensioen moet weder een onderzoek worden ingesteld omtrent de kerkelijke wettigheid van het ontslag. Zoo blijft de Staat gemoeid met het inwendig bestuur der Kerk. Die bemoeijing kan alleen door eene volledige regeling der verhouding van Staat en Kerk worden verregen.

Daartoe is in de eerste plaats regeling noodig van de wijze waarop de tractementen der leeraren van de onderscheidene gezindheden zullen worden uitgekeerd. Die regeling is veel meer omvattend en dient tevens de grondslag der uitkeering van pensioenen te zijn. Bij het bespreken daarvan werd er door zeer vele leden op aangedrongen, dat de tegenwoordig gevolgde en bij dit ontwerp ten aanzien der pensioenen van de Protestantsche predikanten en predikantsweduwen op nieuw voorgedragen wijze van uitkeering, waarbij aan iederen titularis het aan hem toekomende van Staatswege wordt betaald, zoude worden gestaakt. De leeraren zijn daardoor eenigermate in de hun niet voegende verhouding van Staatsambtenaren geplaatst. Deze wijze van uitkeering doet tevens het daartoe benodigde cijfer meer en meer klimmen. Volgens den overgelegden staat B wordt thans aan pensioenen van weduwen van Protestantsche predikanten van Staatswege uitbetaald eene som van f 45 950. Bij het in de zitting der Staten-Generaal van 1861/62 ingediend wets-ontwerp werd eene verhooging van dit bedrag tot f 62 100 voorgesteld; terwijl het volgens de tegenwoordige voordragt f 78 557 zoude bedragen. Tot zoodanige vermeerdering van uitgaven ten behoeve der kerkgenootschappen achtte men den Staat niet verplicht. Wel meenden sommigen, dat die verplichting moest worden afgeleid uit de omstandigheid, dat de aan de Kerk toebehorende goederen hier te lande in vroegeren tijd ten behoeve van den Staat zijn verbeurd verklaard. Maar dit feit werd stellig ontkend. De Staat, zeide men, heeft wel in de 16de eeuw de goederen, die aan geestelijke corporaties of stichtingen behoorden, tot zich genomen, maar hij deed dit wijl die goederen, na de opheffing dier corporaties en stichtingen, zonder eigenaren waren. Eigendommen van de kerkelijke gemeenten zijn door het Staatsgezag niet of slechts in zeer weinige gevallen verbeurd verklaard. Doch wat hiervan zijn moge, men achtte den tijd gekomen om de geldelijke verplichtingen van den Staat tegenover de godsdienstige gezindheden terug te brengen tot eene vaste uitkeering, die jaarlijks uit de Staatskas aan de verschillende kerkgenootschappen zoude worden verstrekt. Dan zouden ze die tot bestrijding der tractementen en pensioenen van hunne leeraren naar goedvinden kunnen besteden. Daardoor zoude hun de vrijheid zijn geschorven, waarop zij aanspraak kunnen maken, en zoude de verplichting van den Staat duidelijk zijn omschreven. Om hiertoe te geraken, moet de som, tot welker bedrag de uitkeering zal worden verstrekt, bij de wet worden vastgesteld. Zij zal ingevolge art. 168 der Grondwet moeten berekend worden naar het bedrag der tractementen,

pensioenen en andere geldelijke voordeelen, die de onderscheidene gezindheden bij het vaststellen der Grondwet genoten. Hoewel het artikel reeds in 1815 in de Grondwet werd opgenomen, toonde men zich echter niet ongenegen, om den toestand van het jaar 1848, het tijdstip der laatste Grondwetsherziening, als grondslag dier berekening aan te nemen.

De leden, die deze bedenkingen in het midden bragten, stelden er grooten prijs op om de meening der Regering omtrent de bedoeling van art. 168 der Grondwet en omtrent de verschillende hierboven ontwikkelde vragen te vernemen.

§ 2. Afgescheiden van deze beschouwingen werd het denkbeeld, om aan de weduwen van leeraren een pensioen toe te leggen, door vele leden afgekeurd. Art. 168 der Grondwet spreekt alleen van pensioenen der leeraren. De weduwen-pensioenen worden toch wel niet door de gezindheden genoten. De Memorie van Toelichting bij dit wets-ontwerp doet het voorkomen, als of de predikantsweduwen een zeker regt zouden hebben op het ontvangen van pensioen. Deze meening werd zeer krachtig bestreden. Het pensioneren der weduwen van ambtenaren berustte op een verouderd begrip van verplichting, die de Staat tegenover haar zoude hebben, doch waarvan de onjuistheid thans algemeen wordt erkend. Nog minder grond is er om pensioen toe te kennen aan de weduwen van godsdienstleeraren, die geen ambtenaren zijn. Wanneer de Staat zich echter door de vroeger verleende weduwenpensioenen mogt gebonden achten, dan mogen de bestaande uitkeeringen toch in geen geval worden uitgebreid tot weduwen van leeraars, die tot dusverre geen pensioen hebben genoten, zoo als met de weduwen der Doopsgezinde predikanten het geval is. Zoodanige uitbreiding strijdt stellig tegen de letter van art. 168, alin. 2, der Grondwet. Thans bestaat er een pensioenfonds voor de weduwen van Protestantsche predikanten. Hoe wenscht de Regering daarmede te handelen, als haar uit de Staatskas pensioen mogt worden toegelegd?

§ 3. Verscheidene leden verklaarden zich op nieuw voor het bepalen van een vast cijfer van pensioen voor alle Protestantsche predikanten. De gronden voor deze meening zijn reeds ontwikkeld in het Voorloopig Verslag dat op 2 Augustus 1864 over een toen bij de Kamer aanhangig wets-ontwerp tot regeling van de pensioenen der Protestantsche predikanten en predikantsweduwen is uitgebragt. Zij worden nader aangedrongen in een verzoekschrift, dat onder dagteekening van 7 November 1865 door P. MANDEN, predikant te Wilp, bij de Kamer is ingediend. Anderen achtten het daarentegen onbillijk om een hoog pensioen te verbinden aan standplaatsen, die met een gering landtractement worden bezoldigd. De volkomen gelijkheid van pensioen zoude vooral bezwaren opleveren tegenover de predikanten bij het Luthersche kerkgenootschap. Ook de voorstanders van deze meening verwezen tot staving daarvan naar de gronden, uiteengezet in het Voorloopig Verslag van 2 Augustus 1864 t. a. p.

Art. 1. Dat inmenging van het Staatsgezag in zuiver kerkelijke zaken het noodzakelijk gevolg moet zijn der voorgestelde regeling (vergl. hierboven § 1) blijkt al aanstonds uit dit artikel. De Regering, die deze bepaling zal toepassen, moet beslissen, welke personen predikanten zijn der Nederlandsche Hervormde en andere kerkgenootschappen. Naar welke regelen zal zij dit doen? Op sommige plaatsen van ons vaderland, met name te 's Gravenhage en te Dokkum, bestaat eene vereeniging van Remonstranten en Doopsgezinden tot ééne gemeente, met éénen leeraar. Is deze dan predikant van de Remonstrantsche Broederschap of van de gemeente der Doopsgezinden? Deze gemeenten worden in het artikel genoemd in tegenoverstelling van de andere gezindheden, die als kerkgenootschappen worden aangeduid. Dit is in zekeren zin juist, want de gemeenten der Doopsgezinden zijn onderling onafhankelijke, burgerlijke vereenigingen. Maar welke gevolgen zal deze onderscheiding hebben ten aanzien der toekening van pensioen? Zullen bij splitsing van gemeenten nieuwe aanspraken op pensioen rijzen? En zal de predikant door deze bepaling, in verband met de artt. 2 en 3, zijn veertigjarig dienstwerk bij eene zelfde gemeente moeten volbrengen, om aanspraak te verkrijgen op pensioen?

Volgens de bepaling van alin. 2 zal de Regering de behoefte aan vervulling der predikantsplaats kunnen en tot op zekere hoogte moeten beoordeelen (vergl. hierboven § 1). Deze inmenging in de huishoudelijke zaken der Kerk werd door het Koninklijk besluit van 15 December 1861, n°. 59, reeds eenigzins beperkt. Daarbij wordt de Regering verplicht tot het verleenen der gevraagde vergunning, wanneer het beroep geschiedt op het bestaande tractement. Door de algemeene bewoordingen van de voorgestelde alinea wordt zij weder van die verplichting ontheven.

De redactie dezer bepaling laat nog onzekerheid omtrent hare strekking bestaan. Wat zijn »bestaande geldelijke voordeelen.» Zijn de kinder-, school- en akademiegelden, en is zelfs de eventuele aanspraak op pensioen daaronder begrepen?

Een lid drong er op aan, dat althans eene eerste schrede op den hierboven (§ 1) aangeprezen weg tot scheiding van Staat en Kerk zoude worden gedaan door in dit artikel de namen der kerkelijke gemeenten op te nemen, aan wier predikanten van Staatswege pensioen zal worden uitgekeerd. Daardoor zouden vele der aangevoerde bezwaren vervallen.

Art. 2. Wie zal beoordeelen, of een predikant zijne veertigjarige dienst »eervol» heeft »volbragt»? Wordt daarmee alleen bedoeld, dat de predikanten, die verkeerden in de gevallen van art. 18, alin. 1 en 2, geen regt op pensioen hebben, of zal ieder predikant om zijne aanspraak te doen gelden een eervol ontslag moeten bekomen? Zoo ja, van wien? Het laat zich denken dat een predikant volgens art. 18, alin. 1, wordt vervallen verklaard, of dat hem een eervol ontslag wordt geweigerd wegens afwijking in de opvatting der leer van het kerkgenootschap. Is dan de weigering van het pensioen billijk? Welligt ware het beter te lezen: »onafgebroken veertigjarige dienst bij» enz.

Art. 3. In eene afdeeling vroeg men, waarom in gemeenten, waar het Rijkstractement meer dan f 1800 bedraagt, het pensioen slechts tot dat bedrag aan de leeraars wordt toegekend. Het getal dezer gemeenten is betrekkelijk gering.

Art. 6. De termijn van een jaar werd door eenige leden te kort geacht. Naar het voorbeeld der wetten van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 127 en 129) tot regeling der militaire pensioenen bij de zeemagt (art. 11) en bij de landmagt (art. 11) behoort de toekenning van pensioen naar de dienstvervulling gedurende de twee laatste jaren te worden berekend. Een ander lid wilde lezen: »minstens een geheel jaar.»

Art. 7. Komen bij de berekening van diensttijd alleen de standplaatsen in aanmerking die binnen het Koninkrijk zijn gelegen? Of moet er ook op den buiten's lands en in de kolonien volbragten diensttijd worden gelet? Eenige leden drongen er op aan, dat ook de dienst, die de predikanten vóór hunne vaste plaatsing, als hulpprediker, hebben vervuld, bij de berekening zoude in aanmerking komen. In den laatsten tijd heeft het geval zich voorgedaan, dat een predikant van een Protestantsch kerkgenootschap tot een ander is overgegaan. Hoe zal zijn diensttijd worden berekend? (Vergl. art. 18, alin. 1.)

Art. 11. De redactie der 1ste alinea van dit artikel is niet zeer fraai.

Art. 12. Uit deze bepaling zoude kunnen volgen, dat de weduwe van eenen predikant een pensioen verkreeg, waarop haar overleden echtgenoot zelf in het geheel geen regt of althans niet tot zoo hoog bedrag zoude hebben gehad.

Het laatste geval zoude zich onder anderen kunnen voordoen, wanneer er krachtens art. 4 pensioen was verleend, of wanneer hij zijne bediening op de laatste standplaats nog niet gedurende den in art. 6 gestelden termijn had vervuld.

Art. 13. De erkenning van het door kerkelijke voorschriften bestaande annus gratiae bij de wet, werd door zeer vele leden afgekeurd. Vooral wanneer aan de predikantsweduwen pensioen wordt toegelegd, schijnt deze vermelding misplaatst.

Art. 15, alin. 2. Welke beteekenis heeft de hier voorgeschreven overlegging van bescheiden aan de Algemeene Rekenkamer? Moet zij een advies uitbrengen over de regten van den aanvrager, of wil de Regering haar de beslissing daarover opdragen? (Vergel. het Voorl. Verslag van 7 December 1865 over de wets-ontwerpen tot regeling van de wijze van beheer en verantwoording der geldmiddelen en eigendommen van den Staat en tot regeling van de samenstelling en de taak der Algemeene Rekenkamer.)

Art. 18, alin. 1. Een gepensioneerd predikant kan wegens verschil omtrent de leer van het kerkgenootschap van deze bevoegdheid worden vervallen verklaard. Het zoude hoogst onbillijk zijn hem daarom het pensioen te ontnemen, waarop hij reeds vroeger regt had verkregen. Wat zijn echter »kerkelijke regten»? Door deze onbepaalde uitdrukking wordt de werking van het voorschrift geheel afhankelijk gemaakt van het goedvinden der kerkelijke autoriteit.

alin. 2. Dit voorschrift verzwart ten aanzien van gepensioneerde predikanten de straf, die door den regter volgens de voorschriften der wet moet worden uitgesproken. Het werd door

vele leden afgekeurd. Er bestaat geene reden om tegen deze personen zwaardere straf te bedreigen dan tegen andere ingezetenen.

alin. 3. Ook deze bepaling werd afgekeurd. Welke grond bestaat er voor het Staatsgezag om deze welwillendheid te bewijzen?

Art. 23. De vraag werd gedaan, of de eventuele aanspraak op pensioen voor de tegenwoordige predikanten, die geen landstractement genieten en tot wier beroep de magtiging, bedoeld in art. 1, alin. 2, niet is gegeven, maar die overigens aan de bepalingen dezer wet hebben voldaan, niet in dit artikel moet worden erkend. Anders heeft de 2de alin. van art. 1 eene terugwerkende kracht, die niet in de bedoeling van den wetgever kan liggen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, op 27 April 1866.

HOYNCK VAN PAPENDRECHT.
KAPPEYNE VAN DE COPPELLO.
VAN BLOM.
VAN KERKWIJK.
VAN ECK.

[123. 1.]

KONINKLIJKE BOODSCHAP.

MIJNE HEEREN!

Naar aanleiding van het voorschrift, vervat in art. 4 der wet van den 1sten Junij 1850 (*Staatsblad* n°. 25), wordt hiernevens aan U medegedeeld het, overeenkomstig dat artikel, door het Muntcollegie aan het Departement van Financien ingezonden verslag, en bijlagen, van de werkzaamheden in 1865.

En hiermede, Mijne Heeren! bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 26sten April 1866.

W I L L E M.

[123. 2.]

VERSLAG wegens de Muntwerkzaamheden in 1865.

VIJFTIENDE Algemeen Verslag van het Muntcollegie over 1865.

In voldoening aan het voorschrift van art. 4 der wet van 1 Junij 1850 (*Staatsblad* n°. 25), in verband met art. 6 van het Koninklijk besluit van 2 September 1850 (*Staatsblad* n°. 56) geeft het Muntcollegie hierbij verslag van de in 1865 verrigte werkzaamheden, vergezeld van de aanmerkingen welke de aard van het onderwerp vordert.

Het toezigt en de zorg, welke het Muntcollegie over den muntslag, het gehalte en het gewigt der nieuw gemunte specien heeft uitgeoefend, heeft zich de vier eerste en drie laatste maanden van gemeld jaar uitgestrekt over eene hoeveelheid van 10 700 463 stukken, uitmakende eene nominale waarde f 12 137 982,50.

Van deze, deels voor den Staat, deels voor den handel, gemunte stukken zijn 10 695 367 stukken, ter nominale waarde van f 12 130 815, voor de circulatie, van 's Rijks Munt afgeleverd.

De aan dit verslag onder n°. 1 toegevoegde staat duidt het aantal muntstukken aan, dat van elke soort der geslagen specien, na afrekening der voor de proefnemingen gebruikte en der afgekeurde stukken, is afgeleverd.

Deze specien zijn in 196 partijen opgebracht; de stukken, die daarbij zoo wegens het overschrijden der gewigtsbepalingen als wegens gebrek in den muntslag zijn uitgeschoten, zijn, ten getale van 10, met inachtneming der bestaande voorschriften vernietigd.

Van den hiervóór vermelden muntslag zijn vervaardigd:

A. Aan standpenningen:

1°. 2 288 993 stukken van 2½ gulden, opgebracht in 58